

Sziszifuszi csiganyomon

Petróczi Éva, a néhány esztendeje már komoly értékelést nyert *Hárfakalitka* című verskötet szerzője, a mind ismertebb kritikus és fordított elérkezett harmadik, *pályavárató* lírai gyűjteményéhez. A pillérhasonlatot azért kell használnom az *Ez is történelem* ajánlásakor, mert hál' istennek tudom-látom, hogy a *Hárfakalitka*-ban magabiztosan megpendített, itt pedig tovább feszített poétikailétfilozófiai témahúrok a kötet leadását követő két, két és fél esztendőben is továbbzengenek. Költészete jellegzetességeit két – nála egy nemzedékkel előbb járó pályatársának összefüggésből kiragadott költői sorával tudnám a leginkább körvonalaizni. „*Jönnék a bájos tények*” – írta egyszer válogatott verskötete élére **Eörsi István**. Keresztes Ágnes viszont azt visszhangozza erre legutóbbi kötetében, az *Ingá*-ban: „*van hát miről beszélni*”.

Petróczi – megélt, megszenvedett s ettől átérezhető és azonosulást kívánó – költészete is mindig külső indíttatású, élet-, illetve lét-tényközeli. Elnyomhatatlan, felejthetetlen (vagy másként kompenzálhatatlan) élményeiről azonban – hogy kibírja őket – *beszélnie* kell. Reflexióit róluk nem lehet elhallgatni. Sem a pörös száj József Attila-i értelmében, sem pedig – ritkábban és Kosztolányi nyomdokaiban – szegény kisgyermeki panaszként megszólaltatva. Örvedetesen földön járó és szemét nemegyszer bátran a horizontig emelő költő lett példájukon, valamint külső mestere, Jékely Zoltán hozadékaik természetévé hasonlítva ez a nagy célok után csillapíthatatlanul sóvárgó, szellemekben örökké elrugaszkodni vágyó, de ugyanakkor az apróságok észrevételéből táplálkozó s ezekhez védtelenül ragaszkodni kénytelen, intimen kisvárosi költőasszony. Azért zsúfolom szándékosan össze ezeket az egymással *csak* a művészetben összebékíthető ellentéteket, hogy prózában is érzékelhetessem azt az ellentételhalmazt, ami különböző feszítőerőt kölcsönöz jó egynéhány versének. Ez az olvasóit szaggató *nyűerő*, úgy tetszik, mindenekelőtt őbenne feszül. A *létbíró* Petróczitól azért áll távol, hogy kitérjen a várható újabb és újabb *teherpróbák* elől, mert elkötelezte magát ezeknek, s – meglehetősen fejlett önismerettel – úgy vélelmezi: azokat *muszáj* is megírnia, líráközegbe hidraulikáznia. Az elvont meditáció szépségeinek, e tesztelen gondolatmenetek tisztaságának, a szublimált emóciók csábításának nem hódol, nem enged. Holott tudná ő ezt is: „*Drámaivá feszített csöndes beszámoló*”-nak neveztem előző könyve néhány darabját. S okosnak – azaz: nem önmegjajtsónak – tartom, hogy bár

Engel Tevan István illusztrációja Sólem Áléchem Énekek éneke című művéhez (Európa)

újabban kiáltani vagy – főleg történelmi talárban – méltósággal szólásra emelkedni is képes, rátarti szerénységgel ragaszkodik ehhez a dramatis personá-ját talán legsokoldalúbban érvényre juttató, egykét sorából reá ismertető irányhoz, közlésmódoz.

Történelmen a múlttal mérgezett (vagy historizálással mézezett) jelenkor személyes felfogású, pontos és őszinte tükrözését érti. Ettől válnak néhol egészen dermesztő s a túláltalánosítókat és takargatókat nyilván némi habogásra kényszerítő olyan benső és külkapcsolati közösségzavarokat elitélés sorrai, mint: „A megfeszítés sem szakszerű itt”, vagy hogy: „Egy nemzet sem alábbvaló, mint a miénk, ha nem alálaló.” Hogy ilyen – már-már illyési iróniájú – tömondatokat is meg akar fogalmazni (noha egyébiránt nincs tehetsége a játékos ironizáláshoz), ebből sejtem (egyelőre még csak részben valósuló) elképzelését. Ritka jelenség és eszmekép elérését vette a fejébe. A népben-nemzetben gondolkozó költő-patrónát, a kora modern fogalmát kutató s jelentését személyes hittel gazdagítani igyekvő, igazmondó honleányét – bármilyen avittasnak hangozzék is e két nemes szó!

A hitre törekvés és hagyományhűség nemcsak állampolgári énjét irányítja; a legszemélyesebb – hadd nevezem így – nüanszverseit is szinte csipkeverő pontosságúvá metszti vele. Nem szégyell semmit, mert vállalja, amit kivall. Vallomásaiban mégsem kacér, nem rizsálkodik, nem rimálkodik,

nem is rimánkodik sandán kényyszerített sima eszközökkel együttérzésekért.

Tárgyilagosan és gyönyörű szeméretlenséggel leírja, hogy hasa „magzati gyöngyháztáviratokkal van teleírva”. Alázattal két megértést társától tótággast álló háztartásvezetése miatt. Ízléses bujasággal eleve nit meg beteljesülés előtti vagy éppen beteljesülést pótló-gátoló testi szenzációkat, a páros egzaltáció ünnepi áhítatát nem áttalja „elrontani” a köznapok hosszú lehangoltságára utaló figyelmeztetéssel, *óvatlanításokkal*.

Számos ars poetica-szerű versét találtam meglepő szerkesztetlenséggel szétszórva az öt ciklus mindenikében, nemcsak a kötetzáró (és sajnos a végbenyomást kissé gyengítő) ciklusban. A saját életmű készültének nehéz körülményeiről valamást tévő (szerintem) legtalálóbbat és tiszteletet parancsolóan döbbeneteset idézem:

„*A Fudzisijama-mászó csiga / szívós türelme kell ide – költő, aki vagy: tégy úgy, mint az a / csupa-talp – s akarat / kicsi test. / Tapadva kússz / hogy Szent Hegvedet / kirúgni alólád / gyöngye maradjon / minden hatalom.*”

Költészethanyagoló korunkban mindenesetre szíven ütő ez a valósággal sziszifuszi, csigatalpú akarat.

Islzai Zoltán

(Petróczi Éva: *Ez is történelem. Szépirodalmi. 108 oldal, kötte 23 Ft.*)